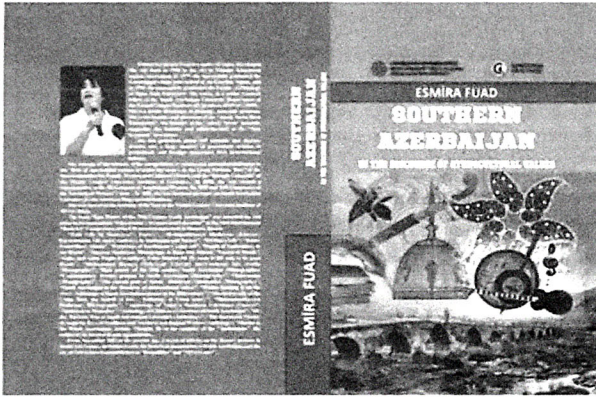

“Güney Azərbaycan etnokulturoloji dəyərlər diskursunda”

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin baş elmi işçisi filologiya elmləri doktoru, dosent, Əbdi Turan Kitab Fondunun rəhbəri Esmira Fuadın 2024-cü ildə Azərbaycan dilində yayınlanan “Güney Azərbaycan etnokulturoloji dəyərlər diskursunda” adlı kitabı Azərbaycan həqiqətlərini, güneyli soydaşlarımızın yaşama, mədəniyyəti və ədəbiyyatı ilə bağlı məsələləri ingilisdillə oxuculara, dünyaya çatdırmaq amacı ilə Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyinin maddi və mənəvi dəstəyi ilə ingilis dilində (“Southern Azerbaijan in the discourse of ethnocultural values”) nəfis düzənlə çap olunub.

Kitabı ingilis dilinə AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Şəfa Əliyeva çevirib. “Güney Azərbaycan etnokulturoloji dəyərlər diskursunda” kitabında ilk olaraq qədim Oğuz-türk yurduyun bölünməsinə gətirib çıxaran tarixi gerçəklikləri özündə əks etdirən - Azərbaycan Rusiya qarşısında ilk yenilgisinin təsdiqi olan rəsmi sənəd - Kürəkçay müqaviləsi - Andlı öhdəlik, Qarabağ mülkündə, Zeyvə çayı yaxınlığında Güllüstan kəndində imzalanmış Güllüstan müqaviləsi və bədnam Türkmənçay “Sülh” müqaviləsinə bütün bəndləri ilə yer verilib. Və adında “sülh” yazılan-icəriyində isə əsrlərcə bir-vahid olan Azərbaycanın bölünməsi əks olunan bu müqavilələrin bir yurdun, bir elin iki yərə parçalan-masın-dəqi rolu təhlil olunur.

Daha sonra İranda buxovlanan Azərbaycan türkcəsinin real durumu, Türk kökənli adların bütün İranda və Güney Azərbaycan ərazisində planlı şəkildə mərhələ-lərlə farslaşdırılması və bu gün də prosesin davam etdirilməsi gerçək faktlar əsasında gündəmə gətirilir, hətta bu son dərəcə ağırlı məsələnin ədəbiyyata yansımalarına da toxunulur, Güney Azərbaycan tarixi abidələri - Təbrizdə yaşayan daş yaddaşımız vərəqlənir, Güney Azərbaycanda adət-ənənələr: Çillə gecəsi - Çillə bayramı, Novruz, Xıdır Əlləz-Xıdır Nəbi və Qurban bayramlarının tarixi, bu günü, xalq həyatına nüfuz etməsi məsələləri bu dəfə dünya xalqlarının əksəriyyətinin bildiyi və sərbəst danışdığı beynəlmiləl statuslu ingilis dilində ədəbi müstəviyə gətirilir.

İngilis dilində yayınlanmış “Güney Azərbaycan etnokulturoloji dəyərlər diskursunda” kitabında dad və zənginliklə milliliyin vəhdətini özündə yansıdan Güney Azərbaycan mətbəxinin özəllik-ləri açıqlanır. Güney Azərbaycan türklərinin ana dili problemindən sonra ikinci ən böyük problemi olan Urmu gölünün qurudulması məsələsi tarixi faktlara əsaslanaraq incəlenir, xalq həyatının və milli kimliyin əks-sədasi olan Güney Azərbaycan folklorunun, şifahi xalq ədəbiyyatının bir çox janrları nümunələrə söykənərək təhlil olunur, Təbriz folklor nümunələrinə Sü-

rəyya xan Şapşalın baxış bucağından nəzər salınır. Asif Atanın (Əfəndiyev) Güney Azərbaycanla bağlı düşüncələri açıqlanır. Güneydə nəsrin durumu, “Flaş Fikşn”: Kibriti hekayələrin yaranması, Güney ədəbiyyatında feminizm hərəkatı, qarşı tərəfin qələm adamlarının Qadına poetik münasibəti, tərəcəmə ədəbiyyatı və yayın məsələləri çözümlər, real durum və çapa təqdim olunmuş əsərlərdən qısaca söz açılır, o taylı-bu taylı - Bütöv Azərbaycan ədəbiyyatında Zəfər diskursu təhlil edilir.

İranda buxovlanan Azərbaycan türkcəsinin real durumu, türk kökənli adların bütün İranda və Güney Azərbaycan ərazisində planlı şəkildə mərhələ-lərlə farslaşdırılması və bu gün də prosesin davam etdirilməsi gerçək faktlar əsasında gündəmə gətirilir, hətta bu son dərəcə ağırlı məsələnin ədəbiyyata yansımalarına da toxunulur... Güney Azərbaycanın tarixi abidələri - Təbrizdə yaşayan daş yaddaşımız vərəqlənir, Güney Azərbaycanda adət-ənənələr - Çillə gecəsi-Çillə bayramı, Novruz, Xıdır Əlləz-Xıdır Nəbi və Qurban bayramlarının tarixi, bu günü, xalq həyatına nüfuz etməsi məsələləri ədəbi müstəvidə təqdim edilir.

Kitabda ikiyə bölünmüş vətənin ağırlarını əks etdirən bədii nümunələr də verilib.

“O taylı-bu taylı bütöv Azərbaycan ədəbiyyatında zəfər diskursu” başlıqlı son bölümüdə “tariximizə qısa ekskurs” edən Esmira Fuad “tarixdə analoqu olmayan 44 günlük savaşın gedişi zamanı 2020-2023-cü illərdə yeni dövrün - XXI əsrin “müharibə ədəbiyyatı”-nın yaranmağa başladığını qeyd edir və bu ədəbiyyat haqqında məlumat verərək yazır ki, həmin ərəfədə və savaştan sonrakı dövəmdə Güney yazarları Qarabağa və 44 günlük savaşda yazılmış yeni şərif tariximizə şeir, poema və nəsr əsərləri həsr etdilər.

Güneyli aktivistlər etiraf edirlər ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin zaman-zaman Güney Azərbaycan türklərinin varlığını və mübarizəsini dəstəkləyən açıqlamaları Güney xalqına böyük mənəvi güc verir. Ölkə başçımızın “Biz həyat tərzimizin, Azərbaycanın dünyəvi inkişaf vektorunun və azərbaycanlıların, o cümlədən, İranda yaşayan azərbaycanlıların müdafiəsi üçün elimizdən gələni edəcəyik. Onlar xalqımızın bir hissəsidir...”, “Türk dünyasında gənc nəslin yaşadıkları ölkələrdə, məktəblərdə öz ana dilində təhsil almaq imkanı olmalıdır. Əfsuslar olsun ki, Azərbaycan dövlətinin hüddudlarından kənarda yaşayan 40 mln. azərbaycanlının əksəriyyəti bu imkanlardan məhrumdur”, - kimi açıqlamasına diqqət çəkilir.

“Güney Azərbaycan etnokulturoloji dəyərlər diskursunda” (“Southern Azerbaijan in the discourse of ethnocultural values”) kitabında dərin təhlilə, məntiqə söykənən 23 elmi yazı verilib və bu yazılardan hər biri oxumaq, öyrənmək, düşünmək, Güney Azərbaycan türklərinin milli kimlik uğrunda dönməz mübarizə tarixini səhifələmək üçün dəyərli mənbədir.

Gülzar
SƏMA

